

Jak postupovat v prevenci RhD aloimunizace v těhotenství

Pavel Calda¹, Pavel Čepický^{1,2}

Gynekologicko-porodnická klinika 1. LF UK a VFN, Praha¹,
Gynekologicko-porodnická ambulance Levret, s.r.o., Praha²

Korespondenční adresa:

doc. MUDr. Pavel Calda, CSc., Gynekologicko-porodnická klinika 1.LF UK a VFN, Apolinářská 18, 128 51 Praha 2, Czech Republic, tel.: +420602292471, email: calda@gynstart.cz

Publikováno: 15. 10. 2009   Přijato: 23. 8. 2009   Akceptováno: 12. 9. 2009
Actual Gyn 2009, 1, 61- 63   ISSN 1803-9588   © 2009, Aprofema s.r.o.
Článek lze stáhnout z www.actualgyn.com

Citujte tento článek jako: Calda P, Čepický P. Jak postupovat v prevenci RhD aloimunizace v těhotenství. Actual Gyn. 2009;1:61-63

GUIDELINES FOR PREVENTION OF RhD ALLOIMUNIZATION IN PREGNANCY

Review article

Abstract

Hemolytic disease of the newborn causes severe fetal and neonatal mortality and morbidity. Highest risk of alloimmunization is in connection with delivery/labour and/or intrauterine invasive procedures during pregnancy. Alloimmunization of Rh-D negative mothers can be prevented in most cases with administration of anti-D immunoglobulin. Today we have no effective treatment for women where alloimmunization has already developed. Alloimmunization can prevent the women from further reproduction. This paper presents guidelines for anti-D administration in pregnancy.

Key words:

alloimmunization, anti-D prophylaxis, guidelines, pregnancy

Přehledový článek

Abstrakt

Hemolytické onemocnění novorozence je závažnou příčinou fetální a neonatální mortality a morbidity. Nejvyšší riziko imunizace těhotné ženy nastává v souvislosti s porodem a/nebo nitroděložními zákroky během těhotenství. Imunizaci lze ve velké většině případů u RhD negativních matek zabránit včasným podáním anti-D imunoglobulinu. Pokud došlo u ženy k imunizaci, nelze jí v současnosti dostupnými metodami vyléčit, a imunizace svým trvalým charakterem může ženě zabránit v reprodukci. Toto doporučení formalizuje způsob a dávky podávání anti-D imunoglobulinu v těhotenství.

Klíčová slova:

anti-D, prevence, profylaxe, aloimunizace, těhotenství, screening, doporučený postup

Úvod

Hemolytické onemocnění novorozence je závažnou příčinou fetální a neonatální mortality a morbidity. Nejvyšší riziko imunizace těhotné ženy nastává v souvislosti s porodem a/nebo nitroděložními zákroky během těhotenství. Imunizaci lze ve velké většině případů u RhD negativních matek zabránit včasným podáním anti-D imunoglobulinu. Pokud došlo u ženy k imunizaci, nelze jí v současnosti dostupnými metodami vyléčit a imunizace svým trvalým charakterem může ženě zabránit v reprodukci. Toto doporučení formalizuje způsob a dávky podávání anti-D imunoglobulinu v těhotenství.

V ČR bylo registrováno v letech 2005–7 celkem jen 89 případů těžkých hemolytických onemocnění plodu (úmrť, intrauterinní transfuze, výměnná transfuze po porodu), tj. 29,6 případu ročně. V současnosti není k dispozici žádné doporučení k provádění anti-D profylaxe a lékaři provádějí profylaxi na základě svých vědomostí. K dispozici byl doposud pouze preparát s dávkou 250 mikrogramů = 1250 IU anti-D. Nově je k dispozici i preparát s polovičním dávkováním. Imunohematologové sdruženi ve Společnosti pro transfuzní lékařství se nově dohodli na metodice záchytu (screeningu) protilátek nepřímým antiglobulinovým testem a vynechání enzymového testu (zásadní snížení nákladů).

Toto doporučení je kompromisem k provádění diagnostických a léčebných úkonů tak, aby vyhověly požadavkům imunohematologů, transfuziologů a gynekologů na praktickou proveditelnost a vysokou spolehlivost. Současně toto doporučení nezvyšuje ekonomickou náročnost provádění celoplošné anti-D profylaxe.

Toto doporučení záměrně nestanovuje povinnost podávání anti-D profylaxe ve 28. a 34. týdnu těhotenství a ponechává tuto možnost na posouzení jednotlivých lékařů, protože odborná diskuse na toto téma nedospěla k jednoznačnému závěru. I v ostatních „hraničních“ situacích záleží na posouzení a rozhodnutí lékaře, zda se rozhodne profylaxi podat.

Toto doporučení vyjmenovává případy, které by měly být nesporným důvodem k podání anti-D profylaxe. Rozhodnutí o podané dávce je vždy na indikujícím lékaři.

Vyšetření v těhotenství

- U všech těhotných se vyšetřuje statut ABO + RhD + screening nepravidelných protilátek proti erytrocytům v 10.–16. týdnu těhotenství (1). Při pozdní první návštěvě prenatální poradny se toto vyšetření provádí, co nejdříve je to možné. U všech těhotných se vyšetření statutu ABO + RhD + screening protilátek opakuje ve 26.–32. týdnu těhotenství (2).
- Pokud byl těhotné během těhotenství z jakéhokoli důvodu aplikován IgG anti-D, je na to nutno upozornit laboratoř. Pokud je to možné, odebírat vzorky na výše uvedená vyšetření před aplikací IgG anti-D.
- Je-li zjištěna přítomnost protilátek anti-D, těhotnou je vhodné předat do péče specializovaného pracoviště. Je-li zjištěna přítomnost dalších nepravidelných protilátek proti erytrocytům, postupuje se podle doporučení imunohematologa.

Profylaxe aplikací IgG anti-D v těhotenství u RhD-negativních žen (3)

Po potratu v I. trimestru těhotenství

IgG anti-D v dávce 125 µg intramuskulárně se aplikuje všem RhD-negativním ženám (a rovněž ženám, jejichž RhD statut není znám), a to co nejdříve po výkonu, nejpozději do 72 hodin:

- Po spontánním potratu následovaném instrumentální revizí dutiny děložní (4), po evakuaci zamklého potratu nebo afetálního vejce, po evakuaci moly hydatidózy.
- Po interrupci provedené evakuací dutiny děložní.
- Po operaci mimoděložního těhotenství (5).

Po výkonech prenatální diagnostiky

a) IgG anti-D v dávce 125 µg intramuskulárně se aplikuje všem RhD-negativním ženám (a rovněž ženám, jejichž RhD statut není znám), a to co nejdříve po výkonu, nejpozději do 72 hodin:

- Po biopsii choria do 12. týdne těhotenství.
- Po amniocentéze, je-li jistota, že nebyla provedena transplacentálně.

b) IgG anti-D v dávce 250 µg intramuskulárně se aplikuje všem Rh-negativním ženám (a rovněž ženám, jejichž Rh-statut není znám), a to co nejdříve po výkonu, nejpozději do 72 hodin:

- Po amniocentéze, byla-li provedena transplacentálně, nebo není jistota, že placenta nebyla dotčena.
- Po kordocentéze.
- Po ostatních invazivních metodách prenatální diagnostiky a terapie.

Při komplikacích v těhotenství

IgG anti-D v dávce 125 µg intramuskulárně se aplikuje všem RhD-negativním ženám (a rovněž ženám, jejichž RhD statut není znám), a to co nejdříve po zjištění komplikace, nejpozději do 72 hodin:

- Při intrauterinním úmrtí plodu (co nejdříve po zjištění úmrtí plodu).
- Po zevním obratu plodu v poloze koncem pánevním nebo po neúspěšném pokusu o obrat.
- Při jednorázovém porodnickém krvácení (6) ve druhém a třetím trimestru. Při opakovaném porodnickém krvácení se stejná dávka aplikuje každých 6 týdnů (7).

Po porodu a po potratu po 12. týdnu těhotenství (3)

Obecná pravidla

- U všech RhD-negativních žen se vyšetřuje krevní skupina ABO a RhD novorozence z pupečnickové krve.
- U matek RhD-negativních novorozenců nejsou zapotřebí žádná další opatření.
- U matek RhD-pozitivních novorozenců (8) se aplikuje IgG anti-D v dávce uvedené níže, a to co nejdříve po porodu (resp. po zjištění RhD novorozence), nejpozději do 72 hodin po porodu (9).
- U matek se statutem RhD „D weak“ se postupuje podle doporučení imunohematologů.
- Není-li RhD statut ženy znám a není-li možno ho vyšetřit, postupuje se jako u RhD-negativních žen. Není-li znám RhD statut novorozence a není-li možno ho vyšetřit, postupuje se jako u RhD-pozitivních novorozenců.

Dávka aplikovaného IgG anti-D (7)

a) IgG anti-D v dávce 250 µg intramuskulárně se aplikuje všem RhD-negativním ženám (a rovněž ženám,

- jejichž RhD statut není znám), a to co nejdříve po výkonu, nejpozději do 72 hodin:
- Po nekomplikovaném porodu.
  - Po porodu vakuumextrakcí.
  - Po extrakci plodu v poloze koncem pánevním.
- b) IgG anti-D v dávce 500 µg intramuskulárně se aplikuje všem RhD-negativním ženám (a rovněž ženám, jejichž RhD statut není znám), a to co nejdříve po výkonu, nejpozději do 72 hodin:
- Po porodu dvojčat.
  - Po porodu per forcipem.
  - Po porodu per sectionem caesaream.
  - Po obratu plodu vnitřními nebo kombinovanými hmaty.
  - Po manuální lýze placenty a po instrumentální revizi dutiny děložní.
- c) Je-li u novorozence prokázána masivní transplacentální hemorhagie (TPH) postupuje se podle následujícího schématu:
- TPH 25–50 ml: IgG anti-D 500 µg
  - TPH 50–75 ml: IgG anti-D 750 µg
  - TPH 75–100 ml: IgG anti-D 1000 µg
- Při vyšší TPH se dávka zvyšuje o 250 µg na každých 25 ml TPH a podává se rozděleně po 12 hodinách, když v jedné dávce lze podat maximálně 1000 µg IgG anti-D.

Děkujeme za kritické připomínky a rady při zpracování tohoto doporučení: **Martinu Písačkovi** (Ústav hematologie a krevní transfuze, Praha), **Jiřímu Masopustovi**, (Transfuzní oddělení Masarykovy nemocnice v Ústí nad Labem) a **Marku Lubuškému** (Porodnicko-gynekologická klinika FN a LF UP, Olomouc).

Literatura

1. Bowman J. Rh-immunoglobulin: Rh prophylaxis. *Best Pract Res Clin Haematol.* 2006;19(1):27-34
2. Calda P. Erythrocytární aloimunizace a těhotenství. In: Calda P, a kol. *Ultrazvuková diagnostika v těhotenství: pro praxi.* Praha, Aprofema 2007
3. Keith L, Danis RP, Berger GS. Clinical experience with the prevention of Rh-isoimmunization: A historical comparative analysis. *Am J Reprod Immunol.* 1984 Mar;5(2):84-9
4. British Committee for Standards in Haematology Blood Transfusion Task Force. Gooch A, Parker J, Wray J, Qureshi H. Guideline for blood grouping and antibody testing in pregnancy. *Transfus Med.* 2007 Aug;17(4):252-62
5. Žižka Z, Calda P. Aktuální otázky sledování a léčby těžké erythrocytární aloimunizace. *Mod. Gynek. Porod.* 2002;11(2):241-250
6. Lubuský M, Procházková M, Santavý J, Mícková I, Kantor L. Prevence Rh (D) aloimunizace u Rh (D) negativních žen v těhotenství a po porodu Rh (D) pozitivního dítěte. *Ceska Gynekol.* 2006 Jul;71(4):272-80
7. Masopust J, Banzetová H, Dušková D, Pejchalová A, Písačka M, Štolba P. Prenatální a postnatální imunohematologická vyšetření. *Transfuzie a hematologie dnes.* 2008;14(1):7-18
8. Crowther C, Middleton P. Anti-D administration after childbirth for preventing Rhesus alloimmunisation. *The Cochrane Database of Systematic Reviews.* 2007;4 (updated August 2007).
9. RANZCOG - Royal Australian and New Zealand College of Obstetricians and 8. Gynaecologists. Guidelines for the use of RH D Immunoglobulin (Anti-D) in obstetrics in Australia 2007. www.ranzcog.edu.au/publications/statements/C-obs6.pdf
10. National Institute for Health and Clinical Excellence, Routine antenatal anti-D prophylaxis for women who are rhesus D negative. August 2008, NICE technology appraisal guidance 156, www.nice.org.uk/TA156

¹ Obvykle spolu s vyšetřením krevního obrazu, syfilis, HIV, HBSAg. Transfuziologové doporučují toto vyšetření směřovat do laboratoří transfuzních oddělení a krevních bank, z důvodu zabránění možným komplikacím při potřebě transfuze během těhotenství a po porodu.

² Obvykle spolu s druhým vyšetřením krevního obrazu a syfilis. Z pohledu imunohematologického vyšetření se pohybuje mezi 75–100 %, v závislosti na typu protilátky a kvalitě vyšetření. Stanovení statutu AB0 RhD (opakuje se jen tehdy, jde-li o druhé vyšetření v téže laboratoři) a eventuelních nepravdivých protilátek je důležité také pro případné podání erythrocytových transfuzních přípravků v závěru těhotenství, protože přítomnost jakýchkoliv protilátek může klást mimořádné nároky na zajištění potřebné krevní transfuze. Opomenutí tohoto druhého vyšetření protilátek se nepokládá za postup non lege artis.

³ Následující postup neplatí pro ženy, které jsou již imunizované, zde se anti-D imunoglobulin nepodává. Uvedené dávky jsou minimální, vyšší dávka je vhodná tam, kde je obava z větší fetomaternální hemorhagie.

⁴ Není-li po kompletním potratu provedena instrumentální revize dutiny děložní, aplikace anti-D imunoglobulinu je možná, ale není nutná. Podání anti-D v I. trimestru bez ohledu na stáří těhotenství je vhodné proto, aby se zabránilo imunizaci u žen, kde stáří těhotenství nebylo z jakýchkoliv příčin správně stanovené.

⁵ Po konzervativní léčbě mimoděložního těhotenství metotrexátem není aplikace anti-D imunoglobulinu nutná.

⁶ Neplatí pochopitelně pro krvácení, jehož zdroj je mimo dutinu děložní, tj. z děložního čípku, případně z nižších etází pohlavního ústrojí.

⁷ Byl-li stanoven objem fetomaternální hemorhagie, postupuje se podle zjištěného objemu. Na každých 0,5 ml fetálních erythrocytů (tj. 1 ml fetální krve) se aplikuje 10 µg IgG anti-D.

⁸ U matek novorozenců s tzv. „D weak“ není aplikace IgG anti-D nezbytná, imunizace „D weak“ erythrocyty plodu není jednoznačně prokázána. Postupuje se podle doporučení imunohematologa.

⁹ Pokud nebyl IgG anti-D z jakýchkoli důvodů do 72 hodin aplikován, má smysl i opožděná aplikace, nejpozději do 28 dnů.